MANIKEALAISUUS
Pentti Tuominen

Manikealaisuus

Manikealaisuudelle antoi nimensä sen perustaja profeetta ***Mani***, joka eli ja vaikutti Persiassa Sassanidien valtakauden alussa 200-luvulla.

Mani syntyi Mardinussa Etelä-Persiassa vuonna 216.

Hänen vanhempansa kuuluivat elkesailaiseen juutalais-kristilliseen lahkoon, joka oli 100-luvulta alkaen vaikuttanut Jordanin itäpuolella ja tullut tunnetuksi katumuskasteista ja rituaalisista kylvyistä.

Manikealaisuus

Mani oli nuoruudessaan saanut vaikutteita ennen kaikkea mandealaisuuden ajattelusta, mutta myös kristinuskosta, juutalaiskristillisiltä kastajaliikkeiltä sekä zarathustralaisuudesta, joka oli silloisessa Persiassa valtionuskonto.

Mani

Mani koki jo nuorena uskonnollisia näkyjä, joissa ”jumalallinen kaksonen” ilmestyi hänelle ja paljasti uskonnollisia totuuksia, täytti hänet jumalallisella valolla ja sai hänet tulemaan tietoiseksi sielunsa taivaallisesta alkuperästä niin, että hän tunsi saavuttaneensa gnosiksen.

Mani käytti ”jumalaisesta kaksosestaan” myös nimityksiä ”Syzygos”, ”Aisapari”, ”Suojelusenkeli” ja ”Jumalallinen Itseys”.

Mani

Mani koki itsensä ”Totuuden puolustajaksi” ja tunsi saaneensa kehotuksen ryhtyä julistamaan näkyihinsä perustuvaa uskontoa.

Hän koki olevansa viimeinen profeetta sarjassa, johon kuuluivat Zarathustra, Buddha, Hermes, Platon ja Jeesus.

Mani tunsi suurta kunnioitusta Jeesusta kohtaan ja kutsui itseään ”Jeesuksen apostoliksi”.

Mani

Mani laati kuusi uskonnollista kirjoitusta Syyrian arameaksi ja yhden keskipersiaksi.

Näistä tehtiin aikanaan käännöksiä ainakin kiinaksi, uiguuriksi, partiaksi, sogdiaksi, turkiksi, koptiksi, kreikaksi ja latinaksi.

Käännökset lukuisille kielille mahdollistivat Manin oppien leviämisen laajalle alueelle.

Kirjoista ja niiden käännöksistä on säilynyt meidän päiviimme asti vain katkelmia sieltä täältä.

Nämä katkelmat ovat nykytutkijoille ainoita tietolähteitä Manin opetuksista.

Mani

Manin alettua levittää oppiaan Persiassa, maan valtionuskonto oli zarathustralaisuus.

Hän kuitenkin pääsi kuningas Šahpur I:n suosioon ja sai luvan levittää uutta uskontoaan Persiassa.

Kuningas arveli muita uskontoja suvaitsevan manikealaisuuden olevan sopivampi uskonto laajalle valtakunnalleen kuin ahdasmielisempi zarathustralaisuus.

Kun valtaistuimelle nousi Bahram I, zarathustralaiset saivat taas yliotteen.

Mani vangittiin ja hänen seuraajiaan alettiin vainota. Mani kuoli vankeudessa oletettavasti vuonna 276.

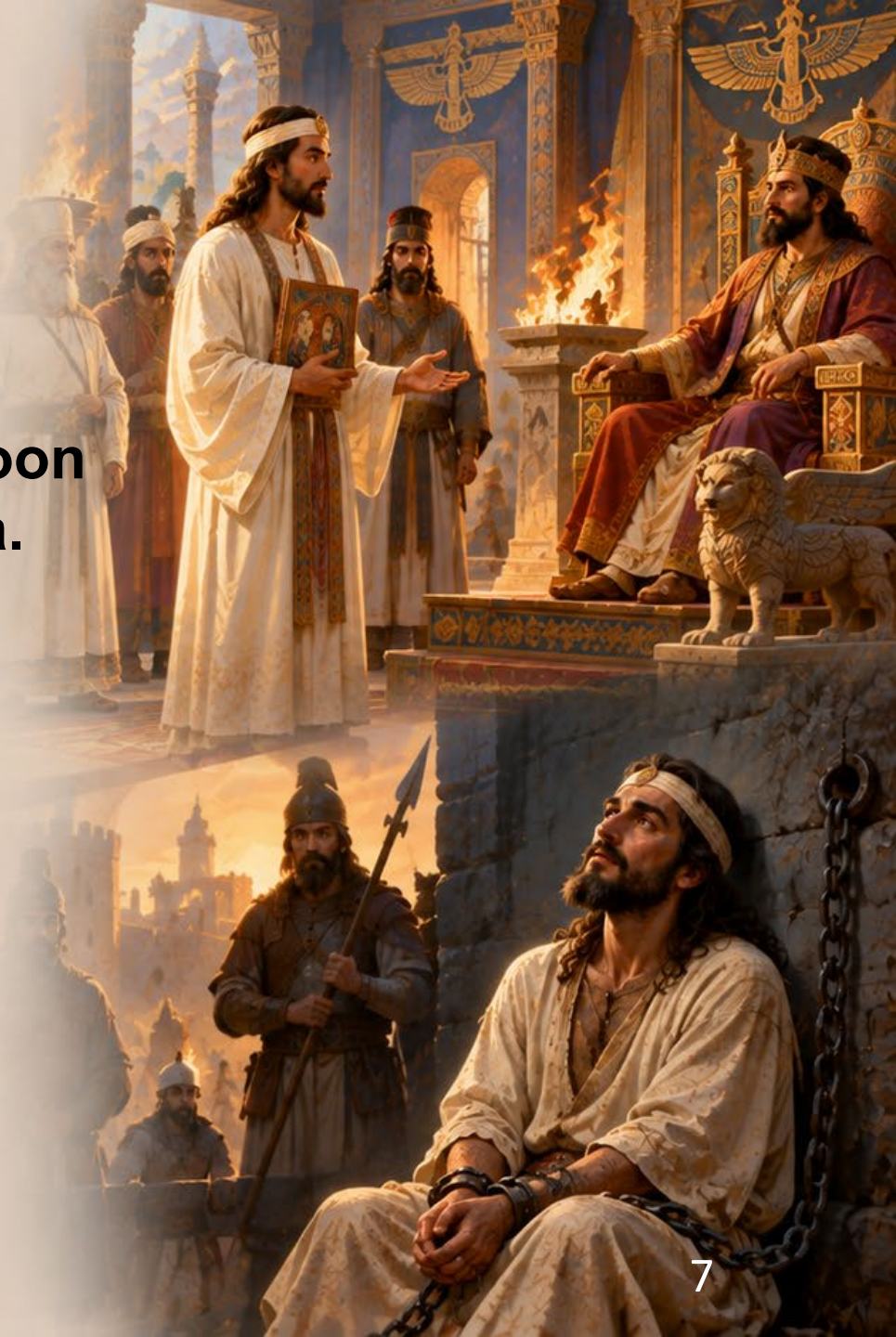

Manikealaisuus

Persiasta 200-luvulla alkunsa saanut manikealainen gnostilaisuus kohosi yllättäen yhdeksi sen ajan suurista maailmanuskonnoista.

Aikanaan sen kannattajia oli kaikkialla Välimeren alueella, Syyriassa, Pohjois-Arabiassa, Mesopotamiassa ja Persiassa.

Manikealaisuus

Manikealaisuuden asema alkoi 300- ja 400-luvuilla heiketä Välimeren alueella, mutta sen vaikutus vahvistui idän suunnalla ja liike levisi Keski-Aasiassa ja Kiinassa aina Tyynenmeren rannalle saakka.

Vanhan silkkitien varteen syntyi suuria manikealaisia keskuksia, jotka olivat voimissaan satoja vuosia.

Uiguurit omaksuivat manikealaisuuden valtionuskonnokseen 700-luvun puolivälissä.

Manikealaisuus

Itään levitessään manikealaisuuteen yhdistyi myös buddhalaisia piirteitä.

Manikealaisuus näyttää hiipuneen Kiinassa kokonaan vasta 1600-luvun lopulla.

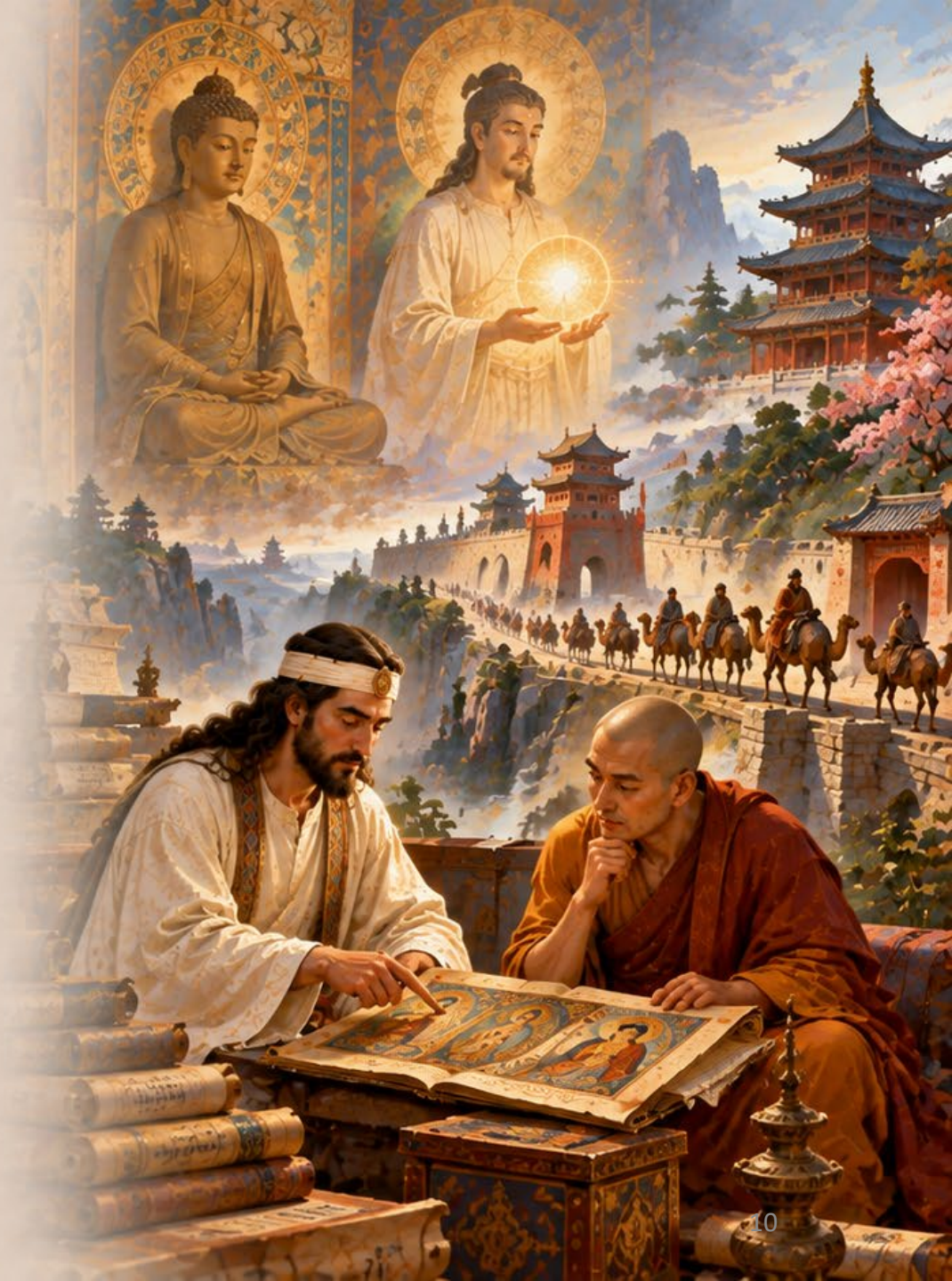

Manikealaisuus

Manikealaisuudessa nähtiin setiläisen gnostilaisuuden tavoin kaikki olevainen hyvän ja pahan sekä valon ja pimeyden maailmojen välisenä taisteluna.

Ihmisen sielun katsottiin kuuluvan hyvyyden maailmaan, mutta joutuneen aineellisessa ruumiissa pahuuden vangiksi.

Manikealaisuus

Manikealaiset sanoivat ihmistä hyvän ja pahan taistelukentäksi, jossa ihmisyyden määrittelevä, alun perin puhdas sielu on joutunut ihmisruumiissa pahuuden voimien hallitsemaksi.

He uskoivat ihmisen voivan välttyä pahan vaikutuksilta vain, jos hän tulee tietoiseksi sielunsa taivaallisesta alkuperästä ja tiedostaa todellisen olemuksensa olevan sielussaan.

Manikealaisuus

Manikealaiset katsoivat, että ihmiselle toivat pelastuksen eettisesti oikea elämä sekä oman sielun tiedostaminen valosta lähtöisin olevaksi.

He uskoivat, että kuoleman jälkeen vanhurskaan ihmisen sielu palaa paratiisiin, mutta jos ihminen eläessään on pitäytynyt lihan himoihin, hänen sielunsa tuomitaan syntymään uudelleen toisiin ruumiisiin niin monta kertaa, että se puhdistuu paheista.

Manikealaisuus

Manikealaiset pitivät lihan himoina muun muassa sukupuolielämää, lihan syöntiä, viinin juontia ja omaisuuden kokoamista.

Manikealaisuus

Profeetta Manin kirjoituksissa olleen luomismyytin mukaan alussa oli syntynyt rinnakkain kaksi toisistaan riippumatonta maailmaa:

- **Valon valtakunta, jota hallitsi ”Suuruuden Isä” ja**
- **Pimeyden valtakunta, jota hallitsi ”Pimeyden Prinssi”.**

Manikealaisuus

”Pimeyden Prinssi” hyökkäsi Valon valtakuntaan ja syntyneessä taistelussa osa valosta joutui pimeän nielemäksi.

Näin valo antoi aineelle elämän henkäyksen.

Manikealaiset uskoivat, että kaikissa aineellisissa olennoissa on valoa pimeän vankina.

Manikealainen luomismyytti

Manikealainen luomismyytti jatkui kertomuksella, kuinka ”Suuruuden Isä” loi olevaisen kolmessa jaksossa.

1) **Ensimmäisessä luomisessa syntyivät ”Elämän Äiti” ja ”Ensimmäinen Henkilö”, joille syntyi kuusi poikaa: ”Tuli”, ”Vesi”, ”Valo”, ”Tuuli” ja ”Eetteri” sekä ”Viisauden Voima”.**

Manikealainen luomismyytti

2) Toisessa luomisessa syntyivät ”Suuri Rakentaja” ja ”Elävä Henki”, joille syntyneet kuusi poikaa edustivat taivaita.

Manikealainen luomismyytti

3) Kolmannessa luomisessa ”Kolmas Sanansaattaja” loi aineellisen kosmoksen ja elolliset – viimeisenä näistä ihmisen Aadamina ja Eevana – sekä lähetti ”Kirkkauden Jeesuksen” vapauttamaan ”Aadamin” ja ”Eevan” ruumiiden vankina olevan hengellisen valon.

Kolmas luominen jatkuu edelleen, ja kun se päättyy, valo on kokonaan vapautunut pimeän vallasta.

Manikealaisuus

Manikealaiset myytit Jumalasta, maailmankaikkeudesta ja ihmisestä muistuttavat vanhoja syyrialaisia myyttejä, mutta poikkeavat monista muista gnostilaisista suuntauksista.

Esimerkiksi manikealaisuudessa maailman ja ihmisen luomista ei pidetä seurauksena Valon maailmassa tapahtuneesta lankeemuksesta, vaan niitä pidetään Jumalan aikaansaannoksena, joka palvelee ihmisessä olevan sielun jalostumista ja valon vapautumista.

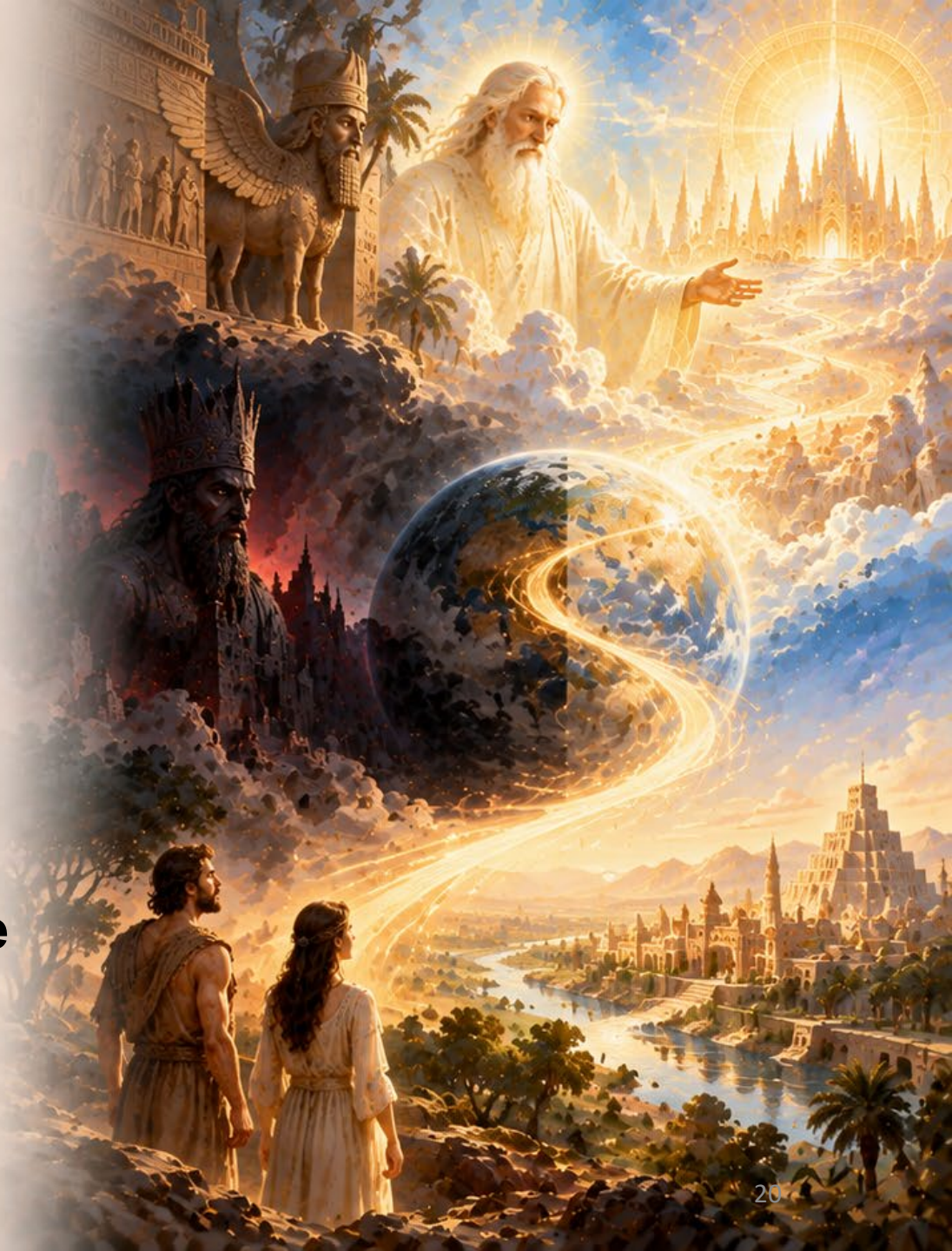

Manikealaisuus

Manin sanotaan kuvailleen uskonkäsityksiään mereksi, johon kaikki muut uskonnot kuten, kristinusko, buddhalaisuus ja zarathustralaisuus yhtyvät.

Manin elinaikana kristinusko haki vielä muotoaan, mutta manikealaisuutta ei hyväksytty kuuluvaksi kristinuskon piiriin.

Manikealaisuus

Manikealaisuuden opettajia sanottiin ”valituiksi” ja heidän seuraajiaan ”kuulijoiksi”.

Valitut toimittivat uskonnollisia rituaaleja, tekivät lähetystyötä ja opettivat uskontoa kuulijoille.

Kuulijat vuorostaan tukivat valittuja aineellisesti.

Manikealaisuus

Manikealaisuuden levittyä Kiinaan, se otti vaikutteita buddhalaisuudesta.

Esimerkiksi aiemmin vähemmän korostettua käsitystä sielun jälleensyntymisestä alettiin tämän vuoksi tuoda voimakkaammin esiin manikealaisten opetuksissa.

Manikealaisuus

Manikealaisten yhteisöjen jako ”Valittuihin” ja ”Kuulijoihin” eli munkkeihin ja seuraajiin sekä näiden jako edelleen miespuolisten ja naispuolisten yhteisöihin on eräiden tutkijoiden mukaan seurausta buddhalaisuuden vastaavasta *sangha-järjestelmästä*.

Augustinus

Manin jälkeen kuuluisin manikealainen gnostikko oli pohjoisafrikkalainen Augustinus (354–430), joka sittemmin kääntyi kristinuskoon, ja kohosi yhdeksi kristillisen kirkon merkittävimmistä teologeista – häntä kutsutaan nykyisin kirkkoisä Augustinukseksi.

Kristityksi kääntymyksensä jälkeen Augustinuksesta tuli manikealaisuuden ja gnostilaisuuden kiivas vastustaja.

Manikealaisuudesta keskiaikaan

Manikealaisuus jatkoi elämäänsä keskiajan gnostilaisissa liikkeissä:

- ***Paulikiaanit***, **jotka toimivat 650-luvulta alkaen 1200 -luvulle asti Makedoniassa**
- ***Bogomiilit*** **jotka toimivat 970-luvulta alkaen 1250 -luvulle asti Bulgariassa ja Balkanin niemimaalla**
- ***Kataarit***, **jotka syntyivät 1000-luvulla edellä mainittujen pohjalta, ja toimivat 1330-luvulle asti Pohjois-Italiassa ja Etelä-Ranskassa**

Manikealaisuus nykyisin

Manikealaisuus on järjestäytyneenä uskontona nykyisin hävinnyt lähes täysin, mutta sen kulttuurillisia ja uskonnollisia jäänteitä esiintyy yhä Kaakkois-Kiinassa.

Kiinassa Fujianin maakunnassa manikealaisuudella on katkeamaton jatkumo nykypäivään, joskin siihen on sulautunut buddhalaisuutta ja taolaisuutta, ja se on ottaqnut nimekseen *Mingjiao* ("Valon uskonto").

Manikealaisuuden historiallinen vaikutus elää kuitenkin monissa myöhemmissä uskonnollisissa ja esoteerisissa virtauksissa.

Lisätietoa:

G-kirja

https://holvi.com/shop/G-kirja/